

CANONES SANCTO-RVM APOSTOLORVM, PER CLEMENTEM A^V PETRO APOSTOLO ROME ORDINATVM EPISCOPVM IN VNVM CONGESTI.

Episcopus à duobus aut tribus Episcopis ordinatur.

2. ¶ Presbyter ab uno Episcopo ordinatur: item diaconus, & reliqui clericī.

3. ¶ Si quis Episcopus aut Presbyter ordinationem Domini, quam de sacrificio instituit, alia quāpiam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino iterat, aut confecta quādam, aut aves, aut aliqua animalia, aut legumina supra altare obulerit, ut qui contra ordinationem Domini faciat, deponitor: excepto novo frumento, & uva opportuno tempore. Præterea licitum non esto aliud quidpiam admoveare ad altare, quam oleum in candelabrum, & incensum oblationis tempore.

4. ¶ Omnia aliorum pomorum primitiae Episcopo & Presbyteri domum mittuntur, non super altare. Manifestum est autem, quod Episcopus & Presbyteri inter Diaconos & reliquos clericos eas dividunt.

5. ¶ Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uxorem suam prætextu religiosum non abicit: si abicit, segregator a communione: si perlevarat, deponitor.

6. ¶ Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus facultates curas non suscipito: alioquin deponitor.

7. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus sanctum diem Pasche ante vernum æquinoctium cum ludicis celebraverit, deponitor.

8. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quicunque ex sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicaverit, causam dico. Et si bona ratione subinxerit, veniam promeretur. Sin minus dixerit, a communione excluditor, tanquam qui populo auctor offendit, mota contra eum suspicione, qui obtulit.

9. ¶ Quicunque fideles ecclesiam ingrediuntur, & scripturas audiunt, neque apud preces & sanctam communionem permanent: eos tanquam qui ordinis in ecclesia perturbationem inducant, a communione arceri oportet.

10. ¶ Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces conjunxit, iste communione privator.

11. ¶ Si quis cum deposito clero, ut cum clero preces conjunxit, deponitor & ipse.

12. ¶ Si quis clericus, aut laicus a communione segregatus, seu nondum in communionem receptus ad aliam profectus civitatem, sine commendatiis literis receptus fuerit, a communione excluditor tam qui recepit, quam qui receptus est. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatione protenditor.

13. ¶ Episcopo, qui parochiam suam dereliquerit, alterius insilicet nefas esto, licet a pluribus ad hoc compellatur: nisi rationabilis aliqua causa sub sit, que hoc ipsum facere vi adigat, nempe quod plus lucri & utilitatis his, qui illic constituti sint, verbo pietatis conferre possit,

neque hoc tamen a seipso, sed multorum Episcoporum iudicio, & exhortatione maxima.

14. ¶ Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quicunque tandem de clericorum consortio, relicta parochia sua, in aliam concesserit, & omnino transmigratione facta, prater voluntatem sui Episcopi in alia parochia mortam traxerit: hunc jubemus, ne porrò in ministerio publico sit ecclesia, maximè si accersente ipsum Episcopo eius redire contemnat, perverso illic ordine perseverans, ut laicus tamen ibi locorum in communionem admittitor.

15. ¶ Quod si Episcopus, ad quem accesserint, pro nihilo reputata vacationis a ministerio ecclesiastico pena, qua contra eos definita est, ipsos ut clericos suscepit, a communione excluditor, ut perversus ordinis magister.

16. ¶ Qui post baptismum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit, is Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut denique in consortio sacerdotali esse non potest.

17. ¶ Qui viduam duxit, aut divortio separatam a viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam quæ publicis mancipata sit spectaculis, Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, aut denique ex consortio sacerdotali esse non potest.

18. ¶ Qui duas sorores duxit, aut consobrinam, clericus esse non potest.

19. ¶ Clericus, qui fidei iussiones dat, deponitor.

20. ¶ Si quis humana violentia eunuchus factus est, aut in persecutione amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus est, effector Episcopus.

21. ¶ Qui sibi ipsi virilia amputavit, clericus non effector: siue enim ipsius homicida est, & inimicus creationis Dei.

22. ¶ Si quis, cum clericus esset, virilia sibi ipsi amputaverit, deponitor: homicida etenim sibi ipsius est.

23. ¶ Laicus, qui seipsum mutilavit, per tres annos a communione ejicitor: puta quia ipse vitæ sua posuit infidias.

24. ¶ Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus in fornicatione, aut perjurio, aut furto deprehensus, deponitor: non tamen a communione excluditor. Dicite nimis scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eadem conditioni consimiliter & reliqui clerici subduntur.

25. ¶ Ex his, qui cœlibes in clerum pervenerunt, jubemus, ut lectors tantum & cantores (si velint) nuptias contrahant.

26. ¶ Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles injuriantes percutit, & terrem per hujusmodi vult in cutere, deponi præcipimus. Nusquam enim Dominus hoc nos docuit. Imò vero contra, cum ipse percutere.

retur, non repercutiebat: cùm lacereretur convitiis, non reddebat convitium: cùm pateretur, non comminabatur.

27. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ob certa crimina iustè depositus, attingere ministerium, quod aliquando tractaverat, præsumperit, omnino hic ab ecclesia absconditor.

28. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus pecunia intervenerit, hanc dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipse, quām qui eum ordinavit, & omnino à communione absconditor, quemadmodum Simon magus à me Petro.

29. ¶ Si quis Episcopus secularium magistratum familiaritate usus, per ipsos ecclesiam nactus fuerit, deponitor, segregator quoque à communione, quicunque cum ipso communionem habent.

30. ¶ Si quis Presbyter, proprium aspernatus Episcopum seorsum conventicula egerit, & altare exeret, cùm de nullo crimen Episcopum in pietate ac iustitia condemnari, deponitor, quasi qui principatum ambiat: tyrannus enim est. Consimiliter & reliqui clētici, qui suum illi calculum apponunt: Laici vero à communione segregantur. Atque hæc post unam, & item alteram, aë terriam Episcopi exhortationem fiunt.

31. ¶ Si quis Presbyter, aut Diaconus per Episcopum à communione exclusus sit, hunc neutiquam ab alio fas esto suscipi; quam ab eo qui ipsum à communione exclusit: nisi forte fortuna Episcopus, qui ipsum à communione segregavit, defunctus sit.

32. ¶ Nemo peregrinorum Episcoporum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatione suscipitor literis: & si eas obtulerit, attentius in disputationem vocantur. Et quidem si prædicatores pietatis fuerint, suscipiuntur: sin minus, ubi necessaria ipsi suspendatur, ut ad communionem & ulteriorem ipsos consuetudinem non admittantur, multa enim per obrepitionem fiunt.

33. ¶ Cujusque gentis Episcopos oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habere que ipsum quadammodo pro capite, neque sine illius voluntate quidquam agere, insolitus: illa autem sola quemque pro se trahere, qua ad parochiam ejus, & loca ipsi subdita attinent. Sed neque in illa citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in Sancto Spiritu.

34. ¶ Episcopus extra terminos suos in civitatibus & regionibus sibi non subjectis ordinationes facere non præsumito. Si vero præter voluntatem eorum, qui civitates illas aut regiones detinent, id fecisse convexus fuerit, deponitor tam ipse, quām etiam hi quos ordinavit.

35. ¶ Si quis ordinatus Episcopus ministerium & curam populi sibi commissam non suscepit, hic à communione sejunctus esto tamdiu, donec suscepit, obedientiam accommodans. Similiter autem & Presbyter & Diaconus. Si vero non pro voluntate sua, sed præ malitia populi non suscepit, maneto ipse quidam Episcopus: clerus vero ejus civitatis à communione segregator, eò quod tam inobedientem populum non corripuerint.

36. ¶ Bis in anno Episcoporum celebrator synodus: a pietatis inter se dogmata in disputationem vocanto, neque non in ecclesiis incidentes contradictiones dirimunt. Semel quidem quartâ feria a Pentecostes, secundo duodecima Hyperbereteti b.

37. ¶ Omnia rerum ecclesiasticarum curam Episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto quidam ex iis sibi tanquam proprium assumere: aut cognatis suis elargiri,

a al. hebdomade. b Hyperberetens apud Asia populos & Macedones Octobor grace dicitur.

qua Deo dedicata sunt. Quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato: non tamen horum prætextus ecclesiæ venundato.

38. ¶ Presbyteri, & Diaconi absque voluntate Episcopi nihil peragunto: ipsius enim fidei populus Domini commissus est, & pro animabus ab ipso repetetur ratio.

39. ¶ Manifesta sunt privata res Episcopi. si modò & privatas habet: manifesta item sunt dominica, ut privatas quidam res Episcopus, cùm moritur, quibus vult, & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occasione ecclesiasticarum rerum intercidant res Episcopi, qui nonnunquam uxorem & liberos, aut cognatos, aut seruos habent. Iussum enim est aptid Deum pariter & homines, simul ne ecclesia per ignorationem rerum Episcopi damni aliquid sustineat, simul ne Episcopus antecognati ejus prætextu ecclesiæ obladantur: aut etiam qui illius generis proximitate contingunt, incident in negotiis, ejusque mors implicetur dissipationibus.

40. ¶ Præcipimus ut Episcopus res ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosa hominum anima fidei ejus committenda sunt: multò utique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitratu dispensetur, neque non cum timore Dei summaque sollicitudine per Presbyteros & Diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipse (si modo indiger) quantum ad necessarios suos & hospitio exemptorum fratribus usus opus habebat, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quam exteri. Ordinavit enim lex Dei, ut qui altari inferuent, de altari nutriantur: quando nec milites unquam suis annonis armis hostibus inferant.

41. ¶ Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aetate, vel ebrietatis indulget, vel desinito, vel deponitor.

42. ¶ Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui confimatio facit, vel desinito, vel à communione sejungitur. Similiter & laici.

43. ¶ Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui usurpari mutuum accipientibus exigit, vel desinito, vel deponitor.

44. ¶ Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui cum hereticis preces conjunxit, duntaxat à communione suspenditor. Si vero etiam ipsos tanquam clericos aliquid agere permiserit, deponitor.

45. ¶ Episcopum, aut Presbyterum, qui hereticorum baptisma aut sacramentum sive perit, deponi præcipimus. Quæ etenim conventio inter Christum & Belial: aut quæ particula fidelis cum infidelis?

46. ¶ Episcopus, aut Presbyter, si eum, qui verum baptisma habeat, item baptismaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponitor, ut qui crucem & mortem Domini derideat: neque discernat veros sacerdotes a facerdotibus impostoribus.

47. ¶ Si quis laicus, cùm suam à se uxorem abicit, alteram duxerit, aut ab alio dimissam, à communione segregatur.

48. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, secundum ordinationem Domini non baptizaverit in Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum, sed in tres principio carentes, aut tres filios, aut tres paracletos, deponitor.

49. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter in una initiatione non tres immersions, sed unam duntaxat, qua in mortem Domini detur, peregerit, deponitor. Non enim dixit Dominus, in mortem meam baptizate: sed profecti docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

50. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quisvis omnino de sacerdotali confortio, nuptiis, & carnibus, & vino abstinerit, non propter ea quo mens ad cultum pietatis reddatur exercitatio, sed propter abomina-

abominationem: oblitus, quod omnia pulchra valde, & quod masculum & feminam Deus creavit hominem, sed diffamationibus lacescens creationem Dei, vocat ad calumiam: aut corrigit, aut deponitor, & ex ecclesia rejicit. Confimiliter laicus.

51. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter eum, qui à peccato revertitur, non recipit, sed rejicit, deponitor, eò quod Christum offendat, qui dixit, ob unum peccatorum, qui reipicat gaudium oboriri in celo.

52. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus carnis & vino festis diebus non utatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum, deponitor, tanquam qui cauteria notata habet conscientiam, & multis auctor sit offendiculi.

53. ¶ Si quis clericus in cauponā cibū capere deprehensus fuerit, à communione excluditor: excepto tamen eo, qui necessariō in itinere in commune diverterit hospitium.

54. ¶ Si quis clericus Episcopum contumeliam afficerit, deponitor: Principi enim populi tui non maledices.

55. ¶ Si quis clericus contumeliam afficerit Presbyterum, aut Diaconum, à communione segregator.

56. ¶ Si quis mancum, aut mutum, surdumve, aut cæcum, aut cum, cui vitiosus incessus est, subfannaverit, communione privator. Confimiliter & laicus.

57. ¶ Episcopus, aut Presbyter, qui negligenter circa clerum vel populum agit, neque in pietate eos erudit: à communione segregator. Sivero in ea fœcordia perseveraverit, deponitor.

58. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, clericis ex inopia laboranti necessaria non supeditaverit, à communione rejicit: si persevererat, deponitor, ut qui fratrem suum necaverit.

59. ¶ Si quis falsò inscriptos impiorum libros tamquam sacros in ecclesia ad populi & cleri corruptionem publicaverit, deponitor.

60. ¶ Si accusatio contra fidelem instituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & convictus fuerit, in clerum non perducitor.

61. ¶ Si quis clericus per mesum humanum, vel Iudei, vel Græci, vel hæretici negaverit, si quidem nomen Christi, ab ecclesia rejicit: si vero nomen clerici, deponitor penitentia tamen ductus, ut laicus recipitor.

62. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex sacerdotali consortio comedet carnes in sanguine animæ ejus, aut à bestiis abreptum, aut suffocatum, deponitor: hoc enim lex prohibuit. Sin vero laicus fuerit, à communione excluditor.

63. ¶ Si quis clericus, aut laicus, synagogam Iudeorum, aut hæreticorum conventiculum ingressus fuerit, ut preces cum illis conjungat, deponitor, & à communione excluditor.

64. ¶ Si quis clericus in concertatione aliquem pulsaverit, & uno iœtu ac pulsatione interemerit, deponitor propter temeritatem suam. Sin vero laicus sit, arcitor à communione.

65. ¶ Si quis Dominicum diem, aut Sabbathum, uno solo dempto, jejunare deprehendatur, deponitor: si laicus, à communione ejicitor.

66. ¶ Si quis virginem sibi non desponsatam admota vi detinet, à communione suspenditor. Non licitum autem esto ei alias ducere: sed eam detinet, quam sollicitavit, quamvis paupercula sit.

67. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus secundum ab aliquo ordinationem suscepit, deponitor, tam ipse, quam qui ipsum ordinavit: nisi forte constet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui à talibus baptizati, aut ordinati sunt, hi neque fideles, neque clerici esse possunt.

68. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut lector, aut cantor sacram Quadragesimam Pascha,

aut quartam feriam, aut Paraccevem non jejunaverit, deponitor: præterquam si imbecillitate impediatur corporis. Sin laicus sit, communione privator.

69. ¶ Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex clericorum consortio cum Iudeis jejunaverit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, aut laetitia festi, nempe azyma, aut aliud hujus generis, ab eis suscepit, deponitor. Si laicus à communione segregator.

70. ¶ Si quis Christianus oleum ad sacra gentilium, aut in synagogam Iudeorum in festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, à communione excluditor.

71. ¶ Si quis clericus, aut laicus ceram aut oleum ex sancta subripiat ecclesia, à communione se Jungitor.

72. ¶ Vas aureum & argenteum sanctificatum, aut velamen linteumve, nemo amplius in suos usus assumito, iniquum enim est. Ceterum si quis deprehensus fuerit, excommunicatione mulctator.

73. ¶ Episcopum de aliquo perinde dignos accusatum homines, ab Episcopis vocari necessarium est. Et si quidem comparuerit, & confessus convictus fuerit, censura irrogator ecclesiastica. Si vero vocatus non obtinuerit, secunda quoque vice vocator, missis duobus ad ipsiu[m] Episcopis. Quod si per contumaciam ne sic quidem comparuerit, synodus suam contra ipsum pronuntiatio sententiam, ne quid tergiuferando, detrectandoque iudicium lucrificare videatur.

74. ¶ In dictione testimonii contra Episcopum hæreticus non admittitor: sed neque fidelis, si solus sit. In ore enim duorum aut trium testium consistit omne dictum.

75. ¶ Item non oportet Episcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neque enim ecclesiam Dei conferre debet in hæredes. Enim vero si quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipsa autem excommunicatione percellitor.

76. ¶ Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, Episcopus efficitur, non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ.

77. ¶ Qui vero mutus, surdusve, & cæcus est, Episcopus non efficitur, non quia obliuio corpore est, sed ne ecclesiastica impedian turba munia.

78. ¶ Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitur: sed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus vero recipitor, & si dignus fuerit, efficitur.

79. ¶ Qui ex vita gentili adveniret, & baptizatus est, aut ex conversione prava, cum justum non est protinus promoveri in Episcopum. Injurium enim est, cum, quia non prius specimen & documentum dese præbuerit, aliorum doctorem existere: nisi alicubi dono divinae gratiae hoc fieri.

80. ¶ Dicimus, quod non oporteat Episcopum, aut Presbyterum publicis administrationibus immittere: sed vacare, & commodum se exhibere usibus ecclesiasticis. Animulgitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis servire, juxta præceptum Dominicum.

81. ¶ Servi si in clerum promoveantur citra dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando vero servus quoque gradus ordinatione dignus videatur (qualis & nosfer Onefimus apparuit) & Dominus consenserint, manuque emiserint, & domo sua alegaverint, efficitur.

82. ¶ Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus qui militia vacaverit, & simul utrumque retinere voluerit, tam officium Romanum, quam functionem sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Caesaris sunt, Caesar: & quæ Dei, Deo.

83. ¶ Quisquis Imperatorem aut magistratum contumeliam afficerit, supplicium luto, & quidem si clericus sit, deponitor: si laicus, à communione removetor.

84. ¶ Sunto omnibus vobis, clericis simul & laicis, venerandi ac sacri libri, veteris quidem testamenti, Moses quinque, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Iesu filii Nave unus. Iudicum unus. Ruth unus. Regnorum quatuor. Derelictorum ex libro dietur, duo. Hefter unus. De Machabaeorum gestis tres. Job unus. Psalterium unus. Salomonis tres, Proverbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum. Prophetarum duodecim, unus Esaiæ. Hieremia unus. Ezechiel unus. Daniel unus. Inquiritor autem à vobis extrinfecus, ut a-

dolescentes vestri addiscant item Sapientiam cruditi Syrach. Nostra vera, hoc est, novi testamenti, Evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Pauli epistola quatuordecim. Petri epistola dux, & præcepiones, qua vobis Episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatae sunt: quas omnibus publicare non oportet, ob quædam ateana, quæ in se continent. Et actiones nostras Apóstolorum.

*FINIS APOSTOLICORVM CANONVM,
Gregorio Holoandro interprete.*

